

РОЗДІЛ 1 УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 811.161.2'367.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.2.1>

КОРЕФЕРЕНТНІ СПІВВІДНОШЕННЯ СУБСТАНТИВНИХ НЕРОЗКЛАДНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ В АСПЕКТІ ОНОМАСІОЛОГІЇ ТА НОМІНАЦІЇ

CO-REFERENTIAL INTERRELATIONS OF SUBSTANTIVAL INDECOMPOSABLE PHRASES IN THE ASPECT OF ONOMASIOLOGY AND NOMINATION

Максим'юк О.В.,

*orcid.org/0000-0003-1963-6165**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри сучасної української мови**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

У статті комплексно проаналізовано кореферентні співвідношення субстантивних синтаксично зв'язаних словосполучень в ономасіологічному та номінативному аспектах, запропоновано новий підхід до проблеми синтаксичної зв'язності компонентів речення з позиції теорії синтаксичної номінації й ономасіології.

Розгляд проблеми кореферентності у синтаксичному аспекті дав змогу проаналізувати кореферентні співвідношення, враховуючи не лише референційну, але й функціональну тотожність мовних засобів, що вживаються в синтаксичних позиціях різних членів речення.

В основі кореферентності мовних одиниць лежить відношення функціональної еквівалентності та взаємосубституції.

Кореферентна співвідносність мовних засобів пов'язана з вивченням семантики синтаксичних одиниць у денотативно-референційному аспекті, що дає змогу розмежувати "власне денотативне значення" і "лінгвістичну семантику", які й формують інформативну завершеність і достатність, загальний інформативно-комунікативний смисл тієї чи іншої мовної одиниці.

При кореферентній номінації враховують ономасіологічні характеристики номінативних знаків як ідентифікувальних, дейктичних тощо. Співвідносні номінації вживаються в ролі репрезентації, індивідуалізації та кваліфікації спільного денотата (референта).

Важливою проблемою при лінгвістичній інтерпретації кореферентності було і залишається питання про роль автосемантичних та синсемантичних засобів у номінації, про роль дейктичних слів (маркерів) як одного з різновидів кореферентного номінування.

У плані кореферентності особливо актуальною вважаємо проблему синтаксично зв'язаних словосполучень, еквівалентних з однослівними та неоднослівними найменуваннями в українській мові. Для з'ясування цієї проблеми важливо врахувати референційні аспекти семантики словесних знаків.

Важливими семантичними процесами, що сприяють синтаксичній зв'язаності номінативних знаків сполученнєвого типу є синсемантичність окремих повнозначних слів та їх інформативна недостатність у плані номінації.

Кореферентність нерозкладних словосполучень засвідчує трансформацію синтаксичних зв'язків у структурі речення й утворення складних (трикомпонентних) утворень, в яких вільне словосполучення займає позицію одного (залежного) компонента.

Ключові слова: кореферентність, тотожність, референція, синтаксична номінація, ономасіологія, послаблена номінативність, синтаксично зв'язані словосполучення, трансформація синтаксичних зв'язків.

The article comprehensively analyzes the coreferential interrelations of substantive syntactically related phrases in onomasiological and nominative aspects, proposes a new approach to the problem of syntactic connectivity of sentence components from the standpoint of the theory of syntactic nomination and onomasiology.

Examination of the problem of co-referentiality in the syntactic aspect made it possible to analyze co-referential interrelations, taking into account not only the referential but also the functional identity of linguistic means used in the syntactic positions of different members of the sentence.

The co-referential correlation of linguistic means is connected with the study of the semantics and syntactic units in the denotative-referential aspect, which allows to distinguish between "proper denotative meaning" and "linguistic semantics", which form informative completeness and sufficiency, general informative-communicative meaning units.

The co-referential nomination takes into account the onomasiological characteristics of nominative signs as identifying, deictic, etc. Correlative nominations are used in the role of representation, individualization and qualification of the common denotation (referent).

In terms of co-referentiality, we consider the problem of syntactically related phrases equivalent to monosyllabic and non-verbal nouns in the Ukrainian language to be especially relevant. To understand this problem, it is important to consider the reference aspects of the semantics of verbal signs.

Important semantic processes that contribute to the syntactic coherence of nominative signs of the conjunctive type are the synsemanticity of individual full words and their informative insufficiency in terms of nomination.

The co-referentiality of indecomposable phrases testifies to the transformation of syntactic connections in the sentence structure and the formation of complex (three-component) formations, in which a free phrase occupies the position of one (dependent) component.

Key words: co-referentiality, identity, reference, syntactic nomination, onomasiology, decreased nominativity, syntactically stable word-combinations, transformation of syntactical relations.

Постановка проблеми. Серед багатьох пріоритетних напрямів сучасних лінгвістичних досліджень особливу увагу привертає проблема кореферентності мовних одиниць. Термін кореферентність (із лат. *co* – префікс, що означає *спів-* (сумісність) і *referent* (*referentis*) – з яким співвідноситься мовне вираження, відображений у свідомості елемент об'єктивної дійсності) [20, с. 384] поширений у працях, присвячених проблемам референції та синтаксичної номінації. В основі теорії референції лежить поняття тотожності / нетотожності найменувань, позначень того самого референта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовний аналіз явища тотожності здійснено в логіці. Зокрема, Дж. Локк його трактує як онтологічну тотожність (відношення між об'єктами дійсності) чи тотожність модусів (відношення між їх властивостями) [2, с. 294]. Л. Віттенштейн, Г. Фреге та ін. розглядають тотожність як відношення між знаками (найменуваннями), що вказують на те саме позначуване [2; 18]. Розглядаючи проблему референції з позицій смислової репрезентації денотата, Г. Фреге формулює принципи тотожності, за якими “два знаки є тотожними, якщо вони співвідносяться з тим самим позначуваним” [18, с. 183]. Учений виділяє три типи найменувань денотата: пряме вживання імені, непряме вживання імені та згадування імені.

Аргументуючи теорію референції у зв'язку з проблемою ідентифікації денотата, учені-логіки таким чином заактуалізували мовознавчу проблему номінації, в основі якої лежить питання про взаємовідношення між референтом дійсності та ім'ям (позначуваним). Лінгвісти пов'язують тотожність з відношеннями між номінативними одиницями (Г. Фреге), між різними співвідносними способами репрезентації того самого референта (У. Куайн), тому визначають її як *референційну тотожність*. На відношення референційної тотожності (кореферентності) між вербальними (номінативними) знаками вказують П. К. Адамець, Н. Д. Арутюнова, В. Г. Гак, Н. В. Гуйванюк, О. В. Падучева та ін. Зокрема, П. К. Адамець визначає деякі типи протистав-

лень номінативних одиниць при їх референційній співвіднесеності в чеській та російській мовах [1, с. 487]. Американські дослідники Ч. Лі та С. Томпсон звертають увагу на кореферентні співвідношення іменників та займенників, зокрема на референційні тотожності підмета та зворотного займенника в реченні [12, с. 203].

Окремим питанням теорії референції присвячено збірник “Новое в зарубежной лингвистике”, в якому опубліковані праці як логіків, так і лінгвістів. Тут вміщено статтю З. Вендлера “Сингулярні терми”, в якій автор порушує проблему кореферентності [5, с. 220].

Постановка завдання. У нашій науковій розвідці ми ставили собі за *мету* комплексно проаналізувати кореферентні співвідношення субстантивних синтаксично зв'язаних словосполучень в ономазіологічному та номінативному аспектах. Мета передбачає розв'язання таких *завдань*: актуалізувати важливість дослідження нерозкладних словосполучень у світлі теорії синтаксичної номінації та референції, репрезентативної функції мовних знаків; з'ясувати поняття інформативної достатності/недостатності членів речення в змістовій структурі висловлення на основі їх кореферентних співвідношень.

Виклад основного матеріалу. Існує вузьке й широке розуміння поняття кореферентності. Вузьке розуміння ґрунтується на твердженні, що ознаками референтності володіють лише імена (назви об'єктів). При широкому розумінні кореферентність розуміють як відношення референційної тотожності між різними знаками номінації, якими можуть бути і дієслова, прислівники тощо. Наприклад, чеський мовознавець Б. Палек розглядає проблему кореферентності як “крос-референтність” у тексті. На його думку це своєрідне “гіперсинтаксичне явище, яке забезпечує категорію зв'язності тексту” [15, с. 244-249].

Праці В. Г. Гака присвячено проблемам первинної номінації та кореферентності знаків первинної і вторинної номінації. В. Г. Гак так само широко трактує кореферентні співвідношення між мовними знаками, вважаючи, що референційно тотожними можуть бути як іменні, так і дієс-

лівні структури. Учений трактує повторні номінації як кореференти, до яких він зараховує різні структурні та семантичні трансформації мовних одиниць при збереженні тотожності загального референтного значення. Співвідносні номінації, за В. Г. Гаком, можуть репрезентуватися також іменниковими та займенниковими знаками номінації [7].

Розгляд проблеми кореферентності в синтаксичному аспекті дає змогу проаналізувати кореферентні співвідношення, враховуючи не лише референційну, але й функціональну тотожність мовних засобів, що вживаються у синтаксичних позиціях різних членів речення.

М. В. Нікітін визначає кореферентність з позицій семантичного наповнення номінативних одиниць як вербальних засобів референції. Він вважає, що кореферентність – це особливий “тип референційної співвіднесеності, при якій різні найменування вказують, позначають або повідомляють щось про спільний (той самий) об’єкт реальної дійсності” [13, с. 38]. Дослідник запропонував критерії встановлення кореферентних співвідношень між номінативними одиницями, вважаючи кореферентними усі ідентичні найменування реферованого об’єкта. Крім того, він розмежовує варіантні, синонімічні та ін. співвідносні форми.

Номінативний аспект референційного представлення об’єктів дійсності, зокрема за здатністю мовних засобів повно чи частково, однозначно чи неоднозначно, конкретно чи узагальнено називати об’єкти дійсності широко відображені у працях О. В. Падучевої [14] та О. С. Кубрякової [11]. В основу цих праць покладено принципи ономазіологічного дослідження мовних одиниць. Суть ономазіологічного підходу до значення мовних одиниць сформулювала О. С. Кубрякова таким чином: можна виділити певне значення і поставити у відповідність до нього реальні мовні одиниці, які його передають [11, с. 33].

Суть ономазіологічного підходу до мовних одиниць сформулювала О. А. Уфимцева, порівнюючи ономазіологічний підхід з семасіологічним: “Ономазіологічним підходом дослідження мови на відміну від семасіологічного є той, що розглядає змістову сторону мовних одиниць не з точки зору формування їх внутрішньосистемних значущостей і механізму семантичного поширення слів і словосполучень, а з точки зору предметної спрямованості, тобто співвіднесеності з позамовним предметним рядом як засобом позначення найменування останнього” [17, с. 19.]. До дистрибутивних особливостей повнозначних слів належать, крім валентних характеристик, властиві їм

потенційні можливості лексичної сполучуваності, в результаті чого вони формують однослівні чи неоднослівні компоненти речення.

Спробу привернути увагу до функціонально-граматичної спеціалізації структури слова, виявити певні ономазіологічні характеристики, які регулюють граматичну “поведінку” лексичних елементів, здійснено у праці О. С. Кубрякової [11] та ін. Під ономазіологічною моделлю імені розуміють єдність “предметності” і ономазіологічних ознак, які виділяють те чи інше явище як предметне і задають йому якісну визначеність та своєрідність [11, с. 65]. Ономазіологію цікавлять проблеми співвіднесеності мовних засобів з предметною дійсністю, участю автора, що здійснює акт найменування у процесі мовленневої діяльності. У будь-якому випадку, – зазначає О. С. Кубрякова, “акт номінації є мовленнево-мислительним актом, у протіканні якого не може бути вилучено проміжну ланку: когнітивна, відображальна, концептуально-логічна чи образна, але діяльнісна, тобто така, що свідчить про включення називання об’єкта (чи сукупності об’єктів) у діяльність та життя людини” [11, с. 37]. Щоб бути одиницею номінації, мовна одиниця повинна бути достатньою для найменування предмета чи поняття, здійснювати репрезентативну функцію. Наприклад, урахування ономазіологічних характеристик іменників дає змогу поглиблено проаналізувати їх участь у процесах номінації, увійти в сферу детальних семантичних класифікацій слів цього класу й намітити параметри протиставлення окремих класів іменників, зокрема автосемантичних та синсемантичних [9].

Ономазіологічний підхід був підготовлений традицією класифікації частин мови, зокрема, у працях В. В. Виноградова. До слів-назв учений зараховує чотири частини мови, специфіку яких вбачав у тому, що цим словам “властива номінативна функція”. Вони “відображають і втілюють у своїй структурі предмети, процеси, властивості, ознаки, числові зв’язки і відношення, обставинні і кількісно-обставинні значення і відношення речей, ознак і процесів дійсності й застосовуються до них, вказують на них, їх позначають” [6, с. 28]. Ономазіологічним характеристикам різних частин мови присвячено працю О. С. Кубрякової “Частини мови в ономазіологічному висвітленні” [11].

Аналіз специфіки номінативної функції окремих слів чеські мовознавці поширили і на словосполученнєві назви. Зокрема, до номінативних одиниць були залучені і деякі типи словосполучень, еквівалентних слову – різних сполученнєвих термінів, фразеологічних сполучень та

деяких невідільних словосполучень із зв'язаними значеннями [16].

За інтерпретацією О. В. Падучевої, кореферентні співвідношення можуть виникати в іменах та предикативних (пропозитивних) групах, оскільки вони мають денотативний статус [14, с. 83]. О. В. Падучева є автором словникової статті про кореферентність в “Лінгвістичному енциклопедичному словнику” [14, с. 243].

Останнім часом в українському мовознавстві з'явилися праці, в яких розглядають кореферентність як текстову категорію, оскільки саме в тексті як варіанті закодованої парадигми репрезентовані об'єкти, крім традиційних номінативних співказівок, можуть кваліфікуватися й кореферентними предикативними засобами, синтаксичними конструкціями [11].

Важливий висновок зробили вчені в семантичну інтерпретацію кореферентності мовних одиниць через кореферентність елементарних або квазіелементарних одиниць смислу. Зокрема, варто відзначити дисертаційне дослідження А. С. Чехова, присвячене проблемам опису кореферентних і анафоричних відношень у російській мові [19], а також монографічне дослідження І. Б. Шатуновського “Семантика речення і неререферентні слова (значення, комунікативна перспектива, прагматика)” [20].

В основі кореферентності мовних одиниць лежить відношення функціональної еквівалентності й взаємозамінності. Про це, зокрема, зауважує І. П. Калініченко, аналізуючи кореферентні позначення об'єкта в межах тексту. Дослідниця вводить поняття про “кореферентну пару”, яку утворюють “замінник та елемент, що замінюється” [10, с. 21-24].

Н. В. Гуйванюк комплексно аналізує кореферентні співвідношення, з урахуванням семантики, структури, функціональних та синонімічних характеристик у монографічній праці „Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць”. Кореферентні співвідношення в синтаксисі вона розглядає як “відношення різноструктурних одиниць, що мають однакове значення (однаковий смисл)” [8, с. 9]. Основними ознаками кореферентності Н. В. Гуйванюк вважає інформативно-референційну тотожність та функціональну еквівалентність співвідносних мовних засобів. Дослідниця встановлює критерії кореферентності синтаксичних одиниць, якими є: 1) інформативно-референційна тотожність двох чи більше мовних засобів; 2) їх функціональна еквівалентність; 3) модифікаційна, транспозиційна, інтерверсивна, мета-

таксична чи комунікативно-актуалізаційна різноструктурність; 4) близькість ономазіологічних характеристик внаслідок історичної похідності та синтаксичної трансформації; 5) ізофункціональність співвідносних різнорівневих одиниць (слова і словоформи, словосполучення і звороту, окремої предикативної одиниці і тексту); 6) відмінності в ієрархізації структури інтерпретаційних смислів, наявності семантичних і стилістичних відтінків; 7) взаємотрансформації та взаємозамінності; 8) регулярна відтворюваність у мові і мовленні [8, с. 281-282].

Кореферентна співвідносність мовних засобів пов'язана з вивченням семантики синтаксичних одиниць у денотативно-референційному аспекті, що дає змогу розмежувати “власне денотативне значення” і “лінгвістичну семантику”, які й формують інформативну завершеність і достатність, загальний інформативно-комунікативний смисл тієї чи іншої мовної одиниці.

Засобами передачі кореферентних співвідношень є передусім автосемантичні лексичні засоби, а також займенники – субститути іменників, прикметників та числівників; різні службово-лексичні засоби (наприклад, прийменники), граматичні формати (морфологічні маркери та словотворчі засоби, співвідносні з лексичними (відмінкові закінчення, суфікси, префікси, постфікси, що є виразами кодованої у мові інформації) [8, с. 281]. Особливо ми виділили б як окремий засіб кореферентності лексеми з послабленою семантикою, позначені більшою чи меншою мірою синсемантичністю (наприклад, допоміжні компоненти у складених присудках), повнозначні слова, що перейшли до розряду часток, а також деяких груп повнозначних частин мови, що зазнають послаблення номінативної здатності за певних умов. Саме такі умови стають передумовами до створення синтаксично зв'язаних словосполучень як одиниць номінації. Кореферентна співвідносність залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних факторів, що діють у мові, а саме: 1) від потенційної здатності мовних засобів співвідноситися з тим самим референтом позамовної дійсності; 2) від загальних тенденцій, що діють на певному етапі розвитку мови; 3) від синтаксичної похідності одних форм та конструкцій від інших, що є результатом мовних змін; 4) від співвідносних ономазіологічних характеристик компонентів висловлення; 5) від комунікативного задуму та його прагматичних інтенцій, що проявляються у процесі моделювання ситуації реальної дійсності [8, с. 88-96]. Отже, у працях Н. В. Гуйванюк запропоновано найновішу інтерпретацію семан-

тико-синтаксичного аспекту кореферентності, при якій синтаксична система української мови представлена з позицій “взаємопов’язаних кореферентними співвідношеннями однорівневих та міжрівневих номінативних знаків” [8, с. 279].

Одним з важливих питань, пов’язаних з поняттям кореферентності, є розмежування поняття кореферентності та синтаксичної синонімії. У плані синтаксичної номінації співвідносні засоби є кореферентними (омосемічними), у плані мовного вираження – різновидом синтаксичної синонімії. Зокрема, про це зазначає й В. Г. Гак. Розглядаючи різні випадки номінувань того самого предмета, дослідник розрізняє несинонімічність на рівні сигніфікатів та синонімічність на рівні денотатів [7, с. 252]. Подібні міркування висловлюють і деякі інші вчені, зокрема Т. В. Булигіна та С. О. Крилов. “Якщо синоніми – це представлення того самого смислу, – зазначають вони, – то кореференти – це представлення того самого денотата” [4, с. 410-411]. У процесі номінації кореферентні засоби формують систему структурно-семантичних співвідношень, релевантною ознакою яких є референційна тотожність.

При кореферентній номінації враховують ономасіологічні характеристики номінативних знаків як ідентифікувальних, дейктичних тощо. Співвідносні номінації вживаються в ролі репрезентації, індивідуалізації та кваліфікації спільного денотата (референта).

Важливою проблемою при лінгвістичній інтерпретації кореферентності було й залишається питання про роль автосемантичних та синсемантичних засобів у номінації, про роль дейктичних слів (маркерів) як одного з різновидів кореферентного номінування. Через різні підходи до семантичної природи дейктичних одиниць у сучасному мовознавстві існують різні погляди щодо їх природи та лінгвістичного статусу. Зокрема, слушною вважаємо думку І. Б. Шатуновського щодо трактування дейктичних слів як “базового засобу референції”, власне таких прагматичних одиниць, що позбавлені за своєю природою семантики, оцінного значення [20, с. 33]. Проте функціонуючи у контексті, вони відповідно наповнюються семантичними показниками у процесі співвідносних найменувань.

У плані кореферентності особливо актуальною вважаємо проблему синтаксично зв’язаних словосполучень, еквівалентних з однослівними та неоднослівними найменуваннями в українській мові. Для з’ясування цієї проблеми важливо врахувати референційні аспекти семантики словесних знаків. Сучасна класифікація словес-

них знаків за денотативною функцією будується, по-перше, на розрізненні власних і загальних назв, а також семантичній диференціації предметних назв – типу *стіл, вікно*; ознакових – *жити, зелений*; квантитативних назв (числівникових типу *два, п’ять, сто, тисяча* і под.) та іменникових – типу *тьма, купа* і под. За референтною функцією номінативні знаки протиставляються неномінативним, до яких належать: 1) заміщувально-вказівні (займенники); 2) граматично-реляційні (прийменники, сполучники) та 3) актуалізувальні (фразові, модальні частки).

Важливими семантичними процесами, що сприяють синтаксичній зв’язаності номінативних знаків сполученнєвого типу є синсемантичність окремих повнозначних слів та їх інформативна недостатність у плані номінації. Інформативно недостатні слова – це слова, які мають послаблене номінативне значення і обов’язково вимагають залежної форми, яка б доповнювала його змістовий план, виконувала інформативно-доповнювальну функцію. Специфіка позиційно стійкого зв’язку полягає в тому, що залежне слово завжди має більш конкретне, більш визначене лексичне значення, ніж слово, що є головним з граматичної точки зору, а тому тільки в їх сполучуваності забезпечується інформативність компонента речення. Інформативно недостатні повнозначні слова, які формують позиційно стійкі словосполучення корелюють з інформативно достатніми.

Висновки. Кореферентність нерозкладних словосполучень засвідчує трансформацію синтаксичних зв’язків у структурі речення й утворення складних (трикомпонентних) утворень, в яких вільне словосполучення займає позицію одного (залежного) компонента, як-от: *тихий голос – сміятися тихим голосом* (// *сміятися тихо*); *говорити тихим голосом* (// *говорити тихо*); *голосний сміх – сміятися голосним сміхом* (// *сміятися голосно*); *руса коса – дівчина з русою косою* (// *русокоса дівчина*); *високий зріст – хлопчина високого зросту* (// *високий хлопчина*) тощо.

Поняття кореферентності синтаксично нерозкладних компонентів доповнює лінгвістичну теорію відомостями про обов’язкову й факультативну синтаксичну сполучуваність, природу синтаксичних зв’язків та ізофункціональність компонентів реченнєвої структури.

Перспективу репрезентованого дослідження вбачаємо в подальшому всебічному вивченні причини трансформації синтаксичних зв’язків та семантично-синтаксичних відношень, умови використання їх у ролі нерозкладних компонентів з іменником послабленої номінативності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адамец П. К. К вопросу о выражении референциальной соотнесенности в чешском и русском языках. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 15. Современная зарубежная лингвистика. М., 1985. С. 487-497.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. М. : Языки русской культуры, 1998. 896 с.
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Сов. энциклопедия, 1966. 606 с.
4. Булыгина Т. В., Крылов С. А. Референт. *Русский язык: Энциклопедия*. М. : Дрофа, 1998. С. 410-411.
5. Вандлер З. Сингулярные термы. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). М. : Прогресс, 1982. С. 203-236.
6. Виноградов В. В. Русский язык: Грамматическое учение о слове. М. ; Л. : Учпедгиз 947. 784 с.
7. Гак В. Г. К типологии лингвистической номинации. *Языковая номинация: Общие вопросы*. М. : Наука, 1977. С. 239-293.
8. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць. Чернівці : Рута, 1999. 336 с.
9. Іваницька Н. Л. Вплив сполучуваності повнозначних слів на утворення компонентів синтаксичної структури речення. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 97-103.
10. Калініченко І. П. Слова мовленнєвої семантики як заміщувані висловлення у тексті. *Семантико-стилістична будова тексту та функціонування одиниць різних мовних рівнів*. К. : Київ. ун-т, 1995. С. 21-24.
11. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности. М. : Наука, 1986. С. 37.
12. Ли Ч. Н., Томпсон С. П. Подлежащее и сказуемое: новая типология языков. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 11. Современные синтаксические теории в американской лингвистике. М. : Прогресс, 1982. С. 193-235.
13. Никитин М. В. Курс лингвистической семантики. Санкт-Петербург : Центр проблем диалога, 1997. 754 с.
14. Падучева Е. В. Высказывание и ее соотнесенность с действительностью (Референциальные аспекты семантики местоимений). М. : Наука, 1985. 271 с.
15. Палек Б. Кросс-референция: К вопросу о гипертасисе. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 8. Лингвистика текста. М. : Прогресс, 1978. 256 с.
16. Телия В. Н. Типы языковых значений: Связанное значение слова в языке. М. : Наука, 1981. 269 с.
17. Уфимцева О. А. Языковая номинация. Ч. 1. Общие вопросы. М. : Наука, 1977. 219 с.
18. Фреге Г. Смысл и денотат. *Семиотика и инферматика*. Вып. 8. М. : ВИНТИ, 1977. С. 181-210.
19. Чехов А. С. Проблемы описания кореферентных и анафорических отношений в языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Москва, 1980. 19с.
20. Шатуновский И. Б. Семантика предложения и неререферентные слова (значение, коммуникативная перспектива, прагматика). М. : Языки русской культуры, 1996. 400с.

УДК 81'371'367.624

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.2.2>

**ОЦІННИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ОКАЗІОНАЛЬНИХ ЛЕКСЕМ
У МОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ**

**EVALUATION COMPONENT IN THE STRUCTURE OF OCCASIONAL WORDS
IN THE LANGUAGE OF THE UKRAINIAN PRESS**

Мироненко О.В.,

orcid.org/0000-0002-9775-6220

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти
Херсонського державного університету*

Оказіоналізми у статті представлено як лексико-семантичні інновації, що репрезентуються складною терміно-логічною аргументованістю, специфічною структурною будовою та семантичною різноплановістю. Як мовознавчий феномен okazіональність надзвичайно пов'язана з культурними, політичними, аксіологічними, соціальними змінами у мовній картині світу. Узуально-оказіонально аналізовані лексеми передають оцінну характеристику у мовній парадигмі соціуму, що виражають темпорально-локальні, синхронічно-діахронічні, прагматичні аспекти реально/ірреального простору. Значну увагу сконцентровано на узуально та okazіонально функціональних іменникам з коно-